

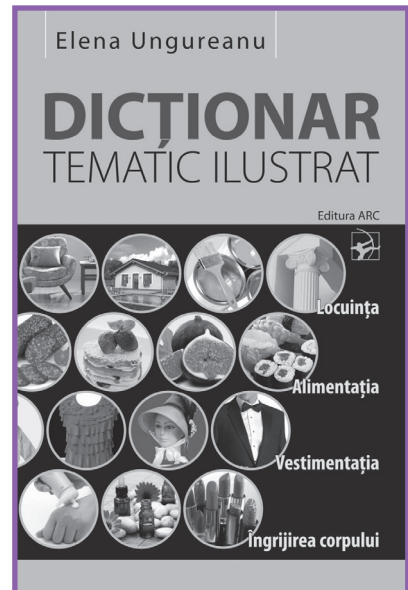
Elena UNGUREANU: DICȚIONARUL ESTE O „OPERA APERTA”, REPETITIVĂ ȘI HYPERTEXTUALĂ

Dicționarul tematic ilustrat este un proiect îndrăzneț și reușit, întrucât îmbină stilul unui dicționar clasic cu mai multe elemente inovative. De unde vine ideea acestui proiect?

Ideea s-a născut din nevoia de a găsi într-un dicționar termeni care lipsesc în alte lucrări lexicografice, dar care circulă în limbajul oral și scris, în primul rând. În al doilea rând, credem că gruparea tematică a termenilor care se referă la un domeniu dă mai multă claritate decât prezentarea lor în ordine alfabetică. Ilustrarea este poate cel mai important lucru pe care l-a reușit editura, memorarea termenilor fiind mult mai ușoară când îi vedem ilustrați, sloganul „Mai bine o dată să vezi decât să citești de zeci de ori” fiind principiul de care ne-am ghidat. La ora actuală, există prea puține dicționare de acest fel, câteva din ele constituie traduceri, multe fiind ilustrate doar parțial. Or, dicționarul nostru nu constituie o traducere și nici nu ilustrează doar unul din 5 sau 10 termeni: ilustrează absolut toate intrările, precum și numeroase sintagme în care apare termenul.

Doamna Elena Ungureanu, sunteți doctor în filologie, înainte de apariția acestui dicționar, ați mai publicat lucrări de acest fel?

Da, împreună cu Aliona Zgardan-Crudu, doctor în filologie, șefa Catedrei de limba română la UPS „Ion Creangă”, am elaborat un *Dicționar ortografic școlar (cu elemente de punctuație)* (Editura Știința, 2007, 2010), aflat la a doua ediție. Apoi experiența mea de editare și redactare a lucrărilor lexicografice vine din perioada de activitate la Editura Știința în calitate de redactor coordonator: am fost redactorul a trei dicționare apărute la aceeași editură: *Dicționar de neologisme* (ediția a II-a, actualizată și completată), elaborat de bine cunoscutul lexicograf român Florin Marcu; *Dicționar de muzică* (2008), semnat de profesorul bălțean Ion Gagim, parțial ilustrat; *Dicționar de pleonasm* de profesorul Gheorghe Popa și Lucia Popa (2010). Sunt, de asemenea, coautor al unui *Mic dicționar de termeni lingvistici* (2008), precum și al unei *Gramatici practice a limbii române* (2006), și ea un fel de dicționar. Această experiență mi-a fost de mare ajutor, nemaivorbind de monografia *Dincolo de text: hipertextul* (Editura ARC, 2014), care are un capitol dedicat dicționarilor ca opere hipertextuale prin excelență.

Din experiența acumulată muncind la acest dicționar, care ar fi cele mai importante lecții însușite?

Prima: nu există un dicționar încheiat, există doar un traseu cu o anume idee într-un spațiu limitat..., dicționarul este o operă deschisă, niciodată încheiată, cum spunea Umberto Eco: o *opera aperta*. A doua: orice dicționar vei elabora, se vor găsi lacune și scăpări. A treia: dicționarele rămân în urmă față de limbajul viu. De ceva timp, au o mare căutare dicționarele electronice, care fie că se bazează pe dicționarele apărute în format clasic (precum DEX online), fie că reprezintă baze de date lexicografice elaborate prin voluntariat (oricine poate fi „coautor” al unui astfel de dicționar). Apropos, *Wikipedia*, care este o enciclopedie liberă, de asemenea elaborată de voluntari, constituie una din aceste forme noi – tehnologico-textuale – ale lexicografiei moderne. Nu sunt prea multe produsele

românești de acest fel, care să fie în totalitate în format electronic (am putea numi doar câteva dicționare urbane); dar a lua în calcul aceste prime experiențe este de datoria lexicografiei moderne. Din când în când apelez la impunătorul www.urbandictionary.com, care devine tot mai amplu, mai la zi, cu tot mai mulți utilizatori și cu tot mai multe opțiuni (context, comentarii, aprecieri, intrări ilustrate etc.). Anume de aceea am încercat, cu o echipă de tineri, să elaborăm un fragment al dicționarului tematic despre care vorbim în versiune online, care poate fi accesat la adresa http://idsi.md/dictionar_tematic_ilustrat (intenționăm să îmbunătățim această versiune). Pe același site se găsește și un alt dicționar online, cu numeroși termeni necesari filologilor: Textul și textele, la adresa: <http://idsi.md/textul-si-textele>. Am mai învățat și alte lucruri: că e mai ușor să critici decât să faci – înfinit mai ușor...

SPER DOAR CĂ CEL CARE ÎL VA DESCHIDE NU VA RĂMÂNE DEZAMĂGIT DE CONSTRUCȚIA LUI ȘI VA GĂSI TERMENI PE CARE I-A CĂUTAT (FĂRĂ NOROC!) ÎN ALTE DICȚIONARE.

Lista cu bibliografia selectivă a dicționarului cuprinde diverse dicționare, inclusiv DEX-ul, DEXI, dicționare de neologisme ș.a. Asta înseamnă o mulțime de cuvinte dintre care ați fi putut alege, nemaipunând la socoteală pe cele pe care le-ați consultat, probabil, individual. Care a fost criteriul de selecție a celor circa 1500 de cuvinte din dicționarul Dvs.?

Adevărul e că au fost consultate mult mai multe surse, inclusiv ilustrate, inclusiv bilingve, trilingve, explicative etc. Anume acest fapt ne-a cam dat bătaie de cap, deoarece în mai toate informația era prezentată diferit. Criterii au fost câteva: noutatea și uzualitatea termenului, deci necesitatea de a fi atestat într-un dicționar românesc, chiar dacă multe sunt anglicisme sau de proveniență străină, termeni care provoacă dificultăți ortografice, morfologice și ortoepice, necunoașterea denumirii tipurilor unui anumit obiect...

Intenționați să mai elaborați și alte dicționare?

În acest moment, îmi propun să îmbunătățesc versiunea actuală. Accept orice sugestie rezonabilă de corectare și de completare a dicționarului. Apoi, intenționez să susțin teza de doctor habilitat în timpul apropiat. Poate, mă voi gândi la alte cărți, pe care le-am elabora împreună cu colegii de la Institutul de

Filologie și de la Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale sau/și cu membrii echipei Editurii ARC. Nu în ultimul rând, vreau să continui să elaboriez în format online monografia, astfel încât ea să devină un produs cu acces deschis (*open access*), cu numeroase linkuri către sursele studiate, cu comentarii din partea cititorilor etc.

Care este publicul-țintă al acestui dicționar? Cui considerați că i-ar fi indispensabil și de ce?

Publicul larg, am mai spus-o. Dacă cititorii nu vor găsi aici anumiți termeni, înseamnă că trebuie să-i caute în dicționare specializate. Nu chiar indispensabil, dar cred că elevii și profesorii pot găsi aici suficiente cuvinte pe care nu le atestă alte dicționare.

Care, în opinia Dvs., este primul lucru pe care trebuie să-l știe un autor de dicționar?

Eu nu sunt lexicograf de profesie, deci nu sunt în măsură să dau sfaturi. În același timp, lectura dicționarilor și a enciclopediilor a fost pentru mine dintotdeauna una dintre cele mai pasionante. Într-un studiu recent, marele semiotician italian Umberto Eco explică cum a evoluat gândirea omului modern de la arbore spre labirint, de la

dicționar spre enciclopedie (apropo, dicționarul despre care vorbim e un dicționar-enciclopedie). Labirintul despre care a scris J.L. Borges (*Aleph, Biblioteca Babel, Grădina cu poteci ce se bifurcă* etc.) este, de fapt, expresia textului modern tehnologizat: în spațiul electronic, textul nu mai e doar text: este hypertext, este dotat cu linkuri, iar acestea fac posibilă interactivitatea, dinamismul, lichiditatea...

Ultima întrebare: cum ați putea să convingeți un potențial cititor să intre în posesia acestui dicționar?

Nu e nevoie să conving că ar fi mai bun ca altele: piața e plină de dicționare și enciclopedii; anume astfel de cărți sunt cele mai vândute. Oricine poate alege orice. Sper doar că cel care îl va deschide nu va rămâne dezamăgit de construcția lui și va găsi termeni pe care i-a căutat (fără noroc!) în alte dicționare. Împreună cu toate celelalte, pe care le cunoaștem sau nu, nu face decât să miște lexicografia, inclusiv cea online, înaintea. Sunt onorată și eu, și editura, pentru faptul de a fi luat Premiul Ministerului Educației în cadrul Salonului Internațional de Carte, ediția a XXIII-a, organizat de Biblioteca Națională. Să învățăm deci și din dicționare!

Interviu realizat de Loredana Molea